

G. Q. MƏLİKLİ, siyasi elmlər ü. f. d.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Hərbi Akademiyası

HƏRBİ SAHƏ DÖVLƏT SİYASƏTİMİZİN ÇOX MÜHÜM SAHƏSİDİR

Məqalədə Azərbaycanın öz suverenliyini qorumaq, ərazi bütövlüyünü bərpa etmək məqsədilə Milli Ordunun qurulmasında Ulu Öndər Heydər Əliyevin yaratdığı siyasi xətt və onun davamçısı Möhtərəm Prezident İlham Əliyevin apardığı məqsədyönlü işlərə toxunulur.

Azərbaycanın dövlət siyasətinin konkret olaraq hərbi sahədə reallaşdırdığı tədbirlərin həqiqi mənzərəsini araşdırmağa ciddi ehtiyac vardır. Hərbi sahə digər sahələrlə sıx bağlı olsa da, onun özünəməxsus xüsusiyyətləri də mövcuddur.

Əvvəlcə ötən əsrdə ikinci Dünya müharibəsindən sonra qərarlaşmış vəziyyətin ümumi meyillərini nəzərdən keçirək. İkinci Dünya müharibəsi başa çatdıqdan sonra məlum oldu ki, dünya nizamı ciddi dəyişikliklərə məruz qalacaqdır. Lakin həm siyasət adamları, həm də siyasi məsələləri müəyyən prizmadan araşdıran tədqiqatçılar bu barədə fərqli mülahizələr irəli sürürdülər. Qərarlaşmış real vəziyyət göstərirdi ki, ikinci Dünya müharibəsindən sonra böyük siyasət meydanında ABŞ, SSRİ, Böyük Britaniya, Fransa və Qərbi Almaniya var idi. Uzaq Şərqdə Yaponiya sürətlə inkişaf edirdi. ABŞ və Avropa iqtisadi inkişafda aparıcı rol oynamaqda davam edirdilər. Artıq XX əsrin 50-ci illərində Qərbdə informasiya cəmiyyətinin formalaşdığından bəhs olunurdu. Eyni zamanda, ABŞ və SSRİ-nin hərbi potensialı dünyanı bir neçə dəfə məhv etmək üçün yetərli idi. Buna görə də, beynəlxalq münasibətlərdə diqqət hərbi gücdən iqtisadi amilə doğru dəyişməyə başladı. Artıq bu prosesdə transmilli iqtisadi əlaqələr ciddi rol oynayırdı. Bununla da dünyanın bütün dövlətləri bir-birindən daha çox asılı vəziyyətə düşmüşdülər. Müvafiq olaraq, geosiyasətin və təhlükəsizliyin də yeni modellərinin işlənməsinə böyük ehtiyac yaranmışdı.

XX əsrin sonuna doğru dünya inkişafına əsaslı təsir göstərən amillərdən biri sosializm sisteminin dağılması və SSRİ-nin iflası olmuşdur. Müstəqillik yolunu tutmuş ölkələrin çox ciddi çətinlikləri yaranmışdı. Azərbaycan Respublikası da istisna təşkil etmirdi. Ümummillə Liderimiz Heydər Əliyev Kremldən uzaqlaşdırıldıqdan sonra Azərbaycana qayıdanda ölkə çox ağır bir durumda idi. O, sonralar həmin günləri belə xatırlayır: "Eşidəndə ki, mənim doğma vətənim, mənim doğma torpağım dağılır, uzun müddət bu vətənin, ölkənin inkişafına xidmət etmiş bir adam kimi mən bilirdim ki, biz burada nələt etmişik və bu, dağılır, şübhəsiz ki, özümü qurban verməli oldum və gəldim, məsuliyyəti öz üzərimə götürdüm" [1, s. 3].

Heydər Əliyev diqqəti ona yönəldirdi ki, respublikanın müdafiəsini təşkil etməyə məsul olan şəxslər Vətənin müdafiəsinə hazır olan insanları təşkilatlandırılmalı, mövcud hərbi kadrlardan istifadə etməklə onlara hərbi işi öyrətməli və sonra da onları təlimatlandıraraq torpaqların müdafiəsinə göndərməli idi. "... O da ola bilərdi ki, Azərbaycanın həmin vətənpərvər övladlarını səfərbər edərək yaranmış milli zabit kadrları potensialından səmərəli istifadə edib, hərbi hissələrin komandirlərini onlardan təyin edib, beləliklə də, tezliklə müstəqil Azərbaycan Ordusu yaradılırdı. Əgər belə olsaydı, Azərbaycan bu məğlubiyətlərlə rastlaşmazdı. Ölkəmizin bu torpaqları işğal olunmazdı" [2, s. 132].

Heydər Əliyevin milli siyasət doktrinasında vətəncilik iki aspekti əhatə edirdi: birincisi, hər bir azərbaycanlının alovlu vətənpərvərə çevrilməsinə nail olmaq; ikincisi, xalqın vətəni şüurlu sevməsinə, daha doğrusu, tanıyaraq sevməsinə və Azərbaycanın dünyada tanınmasına nail olmaq.

İlk dəfə Heydər Əliyev respublikaya rəhbərlik etdiyi dövrdə etnik əvəzləşmə məqsədi ilə aktiv işlənilən İran Azərbaycanı anlayışı Cənubi Azərbaycanı anlayışı ilə əvəz olundu, Elmlər

cənab İlham Əliyev ötən illər ərzində ordu quruculuğu sahəsində əldə edilmiş nailiyyətləri yüksək qiymətləndirərək demişdir ki, ordu quruculuğu sahəsində Azərbaycan böyük addımlar atılıb və bu iş davam etdirilməkdədir. Azərbaycan Ordusu öz gücünü 2016-cı ilin aprelində erməni hərbi qüvvələrinin təxribatına qarşı həyata keçirdiyi əks-hücumlarda nümayiş etdirdi.

Azərbaycan Respublikası işğalçı dövlətin-Ermənistanın hərbi təəcüzlərinə məruz qaldığından yaranmış müsrəkəb şəraitdə Milli Ordu quruculuğu müstəqilliyin qorunmasının əsas amillərindən birinə çevrilibdir. Ona görə də, Milli Ordunun geniş dünyagörüşü, intellektual səviyyəsi, hərbi iş təcrübəsi yüksək olan, ixtisaslı kadrlarla təmin edilməsi mühüm strateji vəzifə kimi Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Hərbi Akademiyası yaradılmışdır. Görülən işlər uğurla reallaşdırılaraq, respublikamızın Hərbi Doktrinasının tələblərinə tam uyğundur [6, s. 74].

Ali Baş Komandan İlham Əliyev dəfələrlə bildirib ki, iqtisadi, hərbi nöqtəyi-nəzərdən Ermənistan ilə Azərbaycan müqayisədəilməz səviyyədədir. Sadəcə olaraq, xarici maliyyə, hərbi və siyasi dəstək hesabına Ermənistan hələ ki, Azərbaycan torpaqlarını işğal altında saxlayır: "Bizim torpaqlarımızı işğal edən təkə Ermənistan deyil. Bizim torpaqlarımızı işğal edən Ermənistanın havadarları, ermənipərəst, islamofob siyasətçilər, antiazərbaycan qüvvələridir. Ermənistan bizim torpaqlarımızı işğal edə bilirmi? Azərbaycan Ordusu hücumə keçsə bir həftə ərzində Ermənistanda daş üstündə daş qalmaz. Bu da reallıqdır və yenə də deyirəm, biz real dünyada yaşayırıq, öz tədbirlərimizi görürük və gün gələcək Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü təmin edəcək. Hələ ki, biz bu istiqamətdə bütün hazırlıq işlərini görürük" [8, s. 29].

Azərbaycan Respublikasının hərbi siyasəti işləyib hazırlanarkən Türkiyə Respublikası ilə hərbi əməkdaşlığa xüsusi diqqət yetirilir. Bu əməkdaşlıq konkrət məzmunə malikdir, müxtəlif istiqamətlərdə əlir fəaliyyət üçün zəmin yaradır. Məsələn, Azərbaycanla Türkiyə arasında illik hərbi əməkdaşlıq planına əsasən 2015-ci il mart ayının əvvəllərində Türkiyə Respublikasının Konya şəhərində "TurAz Şahini-2015" təlimləri keçirilmişdir. Təlimdə Azərbaycan Hərbi Hava qüvvələrinin 3 ədəd MiQ-29 qırıcı, 3 ədəd Su-25 hücum və il-76 hərbi-nəqliyyat təyyarəsi, 4 ədəd Mi-17 döyüş-nəqliyyat vertolyatları iştirak etmişdir.

Heydər Əliyev adına AAHM-də tədrisin məzmunu və təşkilinin təkmilləşdirilməsi, tədris prosesinin maddi-texniki və informasiya-metodiki təminatının effektivliyinin artırılması, məktəbin elmi-pedoqoji potensialının gücləndirilməsi, zabit və professor-müəllim heyətinin peşəkarlıqlarının artırılması istiqamətində işlər məqsədyönlü şəkildə aparılır. Hər bir kafedranın profilinə uyğun olaraq kompüterləşdirilmiş barko sistemli auditoriyalar yaradılmışdır. Hərbi praktiki dərslərin aparılması üçün müasir tələblərə cavab verən trenajorlar qurulmuşdur. Kursantlar əyani olaraq canlı şəkildə döyüş sənələrini yaratmağı, müxtəlif silah növləri ilə hədəflərin məhv edilməsini və s. Praktiki olaraq auditoriyada yerinə yetirə bilirlər [9, s. 4].

Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbində bakalavriat səviyyəsində müxtəlif ixtisaslar çərçivəsində hərbi uçot ixtisasları üzrə zabit kadrlarının hazırlanması işi getdikcə təkmilləşdirilir və müasirləşdirilir. Bu baxımdan xüsusilə Müdafiə Nazirliyinin bir sıra rəhbər sənədlər hazırlanmasını və onların tətbiqi sahəsində fəal iş aparılır.

Qeyd edək ki, hərbiçilərin istirahəti və sağlamlığı da ciddi qayğı obyektinə çevrilmişdir. Hərbi sahə ilə bağlı yerli istehsalın da imkanları getdikcə artır.

Azərbaycan Respublikasının müdafiə qabiliyyəti ölkənin milli maraqlarını təmin etmək üçün əsas amillərdən biridir. Azərbaycan Respublikasının müdafiə siyasəti milli resurslara və mövcud təhlükəsizlik vəziyyətinə əsaslanan, demokratik nəzarət altında olan müdafiə qabiliyyətinin inkişaf etdirilməsinə və saxlanmasına əsaslanır. Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri ölkənin müdafiə qabiliyyətinin əsasını təşkil edir. Azərbaycan Respublikasının milli müdafiə siyasətinin əsasını aşağıdakılar təşkil edir:

- bütün ölkələrlə dinc yanaşı yaşama;
- digər dövlətlərin suverenliyinə və müstəqilliyinə və onların daxili işlərinə qarışmama;
- mövcud dövlət sərhədlərinin bütövlüyü və onların dəyişməzliyi;
- beynəlxalq təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi;
- hərbi quruculuqda konkret qüvvələr nisbətini nəzərə almaqla zəruri müdafiə kifayətliliyi

Humanitar elmlər

məfhumunun dəstəklənməsi. [10, s. 24].

Azərbaycan Respublikasının apardığı milli müdafiə siyasətinin əsas məqsədləri aşağıdakılardan ibarətdir:

- 1.Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin, suverenliyinin qorunması, ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi və bütün əraziləri üzərində nəzarətin təmin olunması;
 - 2.Xarici hərbi təəcüzlərin qarşısının alınması və dəf edilməsi üçün Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin döyüş və səfərbərliyə hazırlıq səviyyəsində saxlanılması;
 - 3.NATO-nun "Sülhə naminə tərəfdaşlıq" Programının müvafiq mexanizmlərində iştirakının davam etdirilməsi, NATO dövlətləri və digər tərəfdaş ölkələrlə qarşılıqlı faydalı əsaslarla söykənən ikitərəfli və çoxtərəfli hərbi əməkdaşlığın həyata keçirilməsi;
 - 4.Azərbaycan Respublikasının müdafiə sahəsində öz üzərinə götürdüğü beynəlxalq hüquq öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi;
 - 5.Müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi yolu ilə beynəlxalq təhlükəsizliyə töhfə.
- Azərbaycan Respublikasının müdafiə siyasəti aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır:
- 1.Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri və qanunvericilikdə nəzərdə tutulan başqa silahlı birləşmələrlə mərkəzləşdirilmiş səfərbərliyin vəhdəti və bu fəaliyyətə demokratik nəzarətin təmin olunması;
 - 2.Azərbaycan Respublikasının təhlükəsizliyinin təmin olunması sistemində qarşı hərbi təhdidlərin vaxtında aşkarlanması və qiymətləndirilməsi;
 - 3.Hərbi sahədə milli təhlükəsizliyin təmin olunması üçün qüvvə, vasitə və ehtiyatların zəruri kifayətliliyi, onların müvafiq planlaşdırılması və istifadəsi. (2 s.25)

NƏTİCƏLƏR

- 1.Dövlətimizin hərbi sahəyə dair işləyib hazırladığı və gerçəkləşdirdiyi siyasət kifayət qədər geniş və əhatəli olub, çoxaspektli xarakter daşıyır.
- 2.Azərbaycan Respublikasında hərbi sahənin gücləndirilməsində Ümummilli Liderimiz – Heydər Əliyevin və onun kursunu sədaqətlə və yaradıcı şəkildə həyata keçirən Cənab Prezident İlham Əliyevin xidmətləri çox mühüm tarixi-ictimai əhəmiyyətə malikdir.
- 3.Ülu Öndər Heydər Əliyevin siyasi kursu həm nəzəri, həm də praktik baxımdan tükənəz xəzinədir.
4. Ümummilli Liderimizin və onun davamçısı Cənab Prezident İlham Əliyevin hərbi sahəyə dair siyasətinin bütün məqamlarına azərbaycançılıq mövqeyindən yanaşmağa ciddi say göstərməlidir.

ƏDƏBİYYAT

- 1.G. Məlikli Heydər Əliyev – müstəqil Azərbaycanın qurucusu. "Səs" 3 oktyabr 2012-ci il.
- 2.Mehman Süleymanov Azərbaycanca Ali Baş Komandanlıq İnstitutunun Heydər Əliyev mərhələsi. Bakı: "Elm və təhsil", 2018.
- 3.Hidayət Orucov Heydər Əliyev və Azərbaycanda milli siyasət. Bakı: "Şərq-Qərb", 2002.
- 4.Günəl Məlikli Həqiqi müstəqilliyimizin banisi. "Azərbaycan qəzeti" 2 may 2010-cu il.
- 5.Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı: "Hüquq ədəbiyyatı" nəşriyyatı, 2013.
- 6.Ə.M. Həsənov Azərbaycan Respublikasının milli inkişaf və təhlükəsizlik siyasəti. Bakı: "Letterpress" nəşriyyatı evi, 2011.
- 7.Günəl Məlikli Azərbaycan Respublikasının Dövlət Təhlükəsizliyində sosial siyasətin yeri və rolu. Bakı: "İndiqo" poliqrafiya şirkəti, 2018.
- 8.E. Zaman. "İki sahil" 30 iyun 2017-ci il.
- 9.M.A. Yusifov Müasir maddi-texniki tədris bazası təhsilin keyfiyyətinin əsas göstəricisidir // Heydər Əliyev adına AAHM Elmi Əsərlər Məcmuəsi, 2012. №2(19) S.3-4.
- 10.Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizlik konsepsiyası. Bakı: "Qanun" nəş., 2012.